

Dr. sc. Boris Ljubanović,
izvanredni profesor Pravnog fakulteta
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

POŠTENO SUĐENJE KAO TEMELJ SUDAČKE ETIKE

UDK: 347.962

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 15.10.2011.

Nakon uvodnih napomena, u kojima uz ostalo iznosi da se konvencijsko pravo na pošteno suđenje odnosi i na upravne sudove koji su u RH sastavni dio sudbene vlasti, autor izlaže o najvažnijim aspektima prava na pošteno suđenje, tj. o pravu na neovisni i nepristrani sud, pravu na pravično suđenje, te pravu na suđenje u razumnom roku. Pritom razmatra mjerodavnu praksu Europskog suda za ljudska prava, kao i praksu Ustavnog suda RH koji uvažavajući međunarodne obveze RH nastoji slijediti i primjenjivati praksu Europskog suda. Autor raspravlja o uvjetima potrebnim za ostvarivanje poštenog suđenja. Predlaže stanovite dopune domaćeg Kodeksa sudačke etike kako bi on sadržavao, kao etička načela, sve spomenute aspekte prava na pošteno suđenje.

Ključne riječi: *pošteno suđenje, etika, sud, pravično suđenje, razumni rok.*

I. UVODNE NAPOMENE

Termini «etika» i «moral» se veoma često upotrebljavaju kao sinonimi. Ali, potrebno ih je ipak razlikovati. Etika (od grč. *ethos* – običaj, sud, navada) je grana filozofije koja proučava moralna pitanja, ona je znanost o moralu, tj. o načelima i pravilima ljudskog ponašanja i djelovanja u smislu dobro-zlo ili moralno ispravno-pogrešno. Ključni pojmovi na kojima se zasniva moral su vrijednosti (dobro, lijepo, ugodno itd.), čestitost, te dužnosti i prava. Kantova etika počiva na apriornom zakonu uma koji on naziva «kategorički imperativ», koji se može formulirati kao pravilo «djeluj tako da možeš htjeti da svi djeluju kao ti sada».

Etika se dijeli na normativnu i metaetiku. Normativna se etika bavi osnovnim načelima moralnog djelovanja te, polazeći od tih načela, nastoji ponuditi rješenja o tome kako bi se ljudi trebali ponašati i djelovati da to bude ispravno, a oni dobri. Ta bi rješenja trebala vrijediti univerzalno, dakle prihvatljivo za sve ljude i u svako doba, te objektivno. Metaetika, za razliku od normativne etike, ne postavlja pitanje «kako se ponašati i djelovati da bi se postupalo moralno», nego se bavi moralnim teorijama, čisto teorijskim razmišljanjem o mogućnosti moralne spoznaje i logičkoj zasnovanosti moralnih sudova.

No, ovdje se ne bavimo pobliže etičkim teorijama i moralnom filozofijom. Uzevši u obzir: 1) novi ustroj upravnog sudovanja u RH te jačanje uloge upravnog suda prije svega zbog ovlasti da usvajanjem tužbenog zahtjeva donosi tzv. reformacijsku odluku, 2) da su u hrvatskom pravnom sustavu upravni sudovi sastavni dio sudbene, a ne upravno-izvršne vlasti, te 3) da se prema presudama

Europskog suda za ljudska prava (dalje: Europski sud) te odlukama Ustavnog suda RH i na upravne sudove primjenjuje članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija), svoje ću izlaganje usmjeriti na temu o poštenom suđenju kao temeljnom načelu sudačke etike. Riječ je o veoma važnom pitanju, o kojemu predsjednica Ustavnog suda RH dr. sc. Jasna Omejec kaže «...kao ustavna sudkinja imam obvezu zahtijevati samo jedno: on (optuženik – B.Lj.), ma bio i crni vrag, u ovoj zemlji mora imati pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom.»¹

II. KLJUČNI ASPEKTI PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE

Jedan od najznačajnijih međunarodnih instrumenata za uspostavu vladavine prava, demokraciju i zaštitu ljudskih prava jest Konvencija, te protokoli uz Konvenciju. Nadzor nad njezinom primjenom i njezino tumačenje u nadležnosti je Europskog suda. RH je u studenom 1997. ratificirala Konvenciju te je na taj način preuzela obvezu da svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom jamči ljudska prava zajamčena Konvencijom. Važno je pritom naglasiti da bogata praksa Europskog suda omogućava dinamično usklađivanje odredbi Konvencije s razvojem društvenih odnosa u europskim zemljama.

Uvidom u službene statistike hrvatskih predmeta pred Europskim sudom² može se ustanoviti da je najviše povreda članka 6. Konvencije – pravo na pošteno suđenje. Naime, od ukupno 144 u ono vrijeme utvrđene povrede, čak 104 povrede su se odnosile na taj članak.

Pravo na pošteno suđenje, zajamčeno člankom 6. Konvencije i člankom 29. Ustava RH, uključuje niz postupovnih prava, među kojima je i «pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud, pravično, javno i u razumnom roku ispita... slučaj». Iz cit. odredbe proizlazi da pravo na pošteno suđenje obuhvaća i tri važna prava: 1) pravo na neovisni i nepristrani sud; 2) pravo na pravično suđenje; te 3) pravo na suđenje u razumnom roku.

II.1. Pravo na neovisni i nepristrani sud

Kodeks sudačke etike, koji je u RH na snazi od 26. listopada 2006., među etičkim načelima izričito određuje neovisnost i nepristranost. Neovisnost znači da sudac sudi prema svojem pravnom uvjerenju i vezan je samo ustavnim, zakonskim i drugim propisima, odnosno slobodan je od svakog drugog vanjskog utjecaja (tzv. supstancijalna neovisnost),³ a zatim i da se sucima omogućava sigurno i stalno

---

¹ U tjedniku Aktual, br. 28. od 13. prosinca 2011., str. 19.

² Annual Report 2008., provisional edition, www.echr.coe.int

³ Od toga postoje stanovite iznimke. Prema čl. 35. st. 3. Zakona o sudovima (Narodne novine, br. 150/05., 16/07., 113/08., 153/09., 116/10., 122/10., 27/11., 57/11.) – ZS, pravno shvaćanje prihvaćeno na sjednici sudskog odjela Vrhovnog suda RH, Upravnog suda RH, Visokog upravnog suda RH, Visokog prekršajnog suda RH, Visokog trgovačkog suda RH i županijskog suda obvezno je je za sva drugostupanjnska vijeća ili suce pojedince toga odjela. Za sudove su obvezna i pravna shvaćanja Ustavnog

obnašanje sudačke dužnosti (tzv. osobna neovisnost). Nepristranost znači da će od sudovanja u konkretnim slučajevima biti izuzeti suci kod kojih objektivni ili subjektivni razlozi izazivaju sumnju u nepristranost.

Prema Ustavu RH (Narodne novine, br. 76/10 – pročišćeni tekst) – URH «sudbena vlast je samostalna i neovisna» (čl. 118. st. 2.). Tome pridonose brojne ustavne i zakonske odredbe. Sudovi sude na temelju Ustava i zakona, međunarodnih ugovora i drugih važećih izvora prava (čl. 118. st. 3. URH, čl. 5. ZS), sudačka dužnost je stalna (čl. 123. st. 1. URH), sudac ne može biti premješten protivno njegovoj volji osim u slučaju ukidanja ili preustroja suda u skladu sa zakonom (čl. 123. st. 6. URH), o imenovanju, napredovanju, premještaju, razrješenju i stegovnoj odgovornosti sudaca i predsjednika sudova, osim predsjednika Vrhovnog suda RH, samostalno odlučuje Državno sudbeno vijeće, u skladu s Ustavom i zakonom (čl. 124. st. 2. URH), zabranjen je svaki oblik utjecaja na donošenje sudskih odluka, a posebno svaki oblik prisile prema sucima, zlouporaba javnih ovlasti i osobnog utjecaja te korištenje medija i javnih istupanja na način suprotan načelima demokratskog društva, a koje ima za cilj utjecaj na tijek i ishod sudskih postupaka (čl. 6. st. 1. ZS).⁴

U predmetu Mežnarić⁵ Europski je sud utvrdio povredu prava na nepristrani sud jer je u odlučivanju o tužbi podnositelja zahtjeva sudjelovao sudac koji je u prethodnom postupku kratko vrijeme zastupao suprotnu stranu, a kasnije, također određeno vrijeme, suprotnu stranu zastupala je i njegova kćerka. Europski sud istaknuo je da, iako nema subjektivnih elemenata nepristranosti, postoji povreda objektivne nepristranosti suda jer je za navedenu povredu dovoljno da nepristranost toga suca, s obzirom na dvostruku ulogu koju je imao u jednom postupku, samo «izgleda» upitna, dakle samo otvara legitimne dvojbe o njegovoj nepristranosti.

Ustavni je sud RH do sada donio više odluka u kojima je ustanovio postojanje povrede prava na nepristrani sud u redovnim sudskim postupcima.⁶ U glavnom, riječ je o predmetima u kojima su isti suci, odnosno sutkinje, sudjelovali kako u prvostupanjskim, tako i u drugostupanjskim postupcima.

Međutim, u jednoj svojoj presudi Europski je sud utvrdio da praksa Ustavnog

---

suda RH o povredi Ustavom utvrđenih sloboda i prava podnositelja ustavne tužbe i pravna shvaćanja Europskog suda o povredi sloboda i prava zajamčenih Konvencijom u predmetu protiv RH (v. čl. 77. st. 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH i čl. 46. st. 1. Konvencije).

⁴ Neovisnost i samostalnost sudbene vlasti dolazi do izražaja i u drugim odredbama Zakona o sudovima: odluku suda smije mijenjati i ukidati samo sud u čiju nadležnost spada predmet u postupku propisanom zakonom (čl. 6. st. 2.), plaće sudaca uređuju se zakonom (čl. 9.), sudac se mora ponašati tako da čuva svoj ugled i ugled sudbene vlasti, te ne dovede u pitanje svoju nepristranost i neovisnost u suđenju i samostalnost sudbene vlasti (čl. 92.), sudac ne smije biti član političke stranke niti se baviti političkom djelatnošću (čl. 94. st. 1.), sudac ne smije obavljati odvjetničku ili javnobilježničku službu ili poslove člana upravnog ili nadzornog odbora trgovačkog društva ili druge pravne osobe, a ne smije obavljati niti drugu službu ili posao koji bi mogli utjecati na njegovu samostalnost, nepristranost ili neovisnost ili umanjiti njegov društveni ugled ili su inače nespojivi s obnašanjem sudačke dužnosti (čl. 95. st. 3.).

⁵ Presuda Mežnarić protiv Hrvatske (zahtjev br. 71645/01) od 23. lipnja 2005.

⁶ Primjerice odluke brojevi: U-III-2383/2005 od 13. veljače 2008., U-III-120/2009 od 5. veljače 2009. i U-III-5423/2008 od 28. siječnja 2009.

suda i nekih drugih sudova ne udovoljava standardima Europskog suda u svezi s pravom na nepristrani sud. U predmetu Olujić⁷ Europski je sud utvrdio povredu navedenog prava zbog nedostatka nepristranosti trojice članova Državnog sudbenog vijeća koji su dali intervju dok je predmet o kojem su odlučivali još bio u tijeku, a povrh toga, jedan od njih bio je potencijalni kandidat za istu dužnost predsjednika Vrhovnog suda RH. Istom presudom utvrđene su još neke povrede članka 6. stavka 1. Konvencije, i to: neopravdano isključenje javnosti iz disciplinskog postupka koji je provodilo Državno sudbeno vijeće jer je sam podnositelj tražio da postupak bude javan, a i radilo se o javnoj osobi i javnim navodima da je riječ o politički motiviranom postupku; povreda «jednakosti oružja» jer je Državno sudbeno vijeće odbilo ispitivanje svjedoka obrane, i povreda prava na suđenje u razumnom roku jer je postupak, koji je bio od posebnog značenja za podnositelja, trajao više od šest godina. Prema iznesenom, odnosnom su presudom počinjene povrede određenih procesnih jamstava koja su sadržana u pravu na pošteno suđenje.

II.2. Pravo na pravično suđenje

Pravičnost je vrijednost ili pravilo prema kojem se prosuđuje neki postupak, djelovanje, ali i institucija te biće.⁸ Prema Aristotelu ona je kao etička kategorija i moralni ideal izvor općeg dobra.

Prema procesnoj teoriji, pravičnost sudskog postupka pretpostavlja određene zahtjeve koje mora ostvariti zakonodavac, ali i sudac. U postupovnim pravilima zakonodavac mora predvidjeti određene pravne (normativne) standarde i propisati postupovne radnje, te ustanoviti samostalna i neovisna pravosudna tijela koja će te postupovne radnje poduzimati i primijenjivati usvojene pravne standarde. Sudac mora objektivno i pravilno primijenjivati pravo, postupati po pravu i pravilima struke (*lege artis*), jednako za sve, što znači ne dajući prednost nikakvim posebnim interesima, pojedincima, skupinama i dr. To je tzv. proceduralna, zakonska ili formalna pravičnost koju, kao takvu, formulira i načelo zakonitosti. Pravičnost o kojoj je riječ je, dakle, zakonitost u užem i širem smislu, tj. poštivanje duha zakona i propisane procedure.

Spomenuti pravni (normativni) standardi koje mora prihvatiti zakonodavac u postupovnim pravilima moraju osigurati jednake pravne mogućnosti utjecaja stranaka na rezultat sudskog postupka (jednaka mogućnost sudjelovanja u postupku, poduzimanja procesnih radnji, podnošenja pravnog lijeka).

S obzirom da je pravo na pravično suđenje postavljeno Konvencijom, te da su međunarodni ugovori koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni dio unutarnjeg pravnog poretka RH i po pravnoj su snazi iznad zakona,⁹ pravo na pravično suđenje može se označiti i kao «nadzakonsko» pravo.¹⁰

---

⁷ Presuda Olujić protiv Hrvatske (zahtjev br. 22330/05) od 5. veljače 2009.

⁸ Usp. Duško Vrban, *Država i pravo*, Golden marketing, Zagreb, 2003., str. 158., 159.

⁹ V. čl. 141. Ustava RH.

¹⁰ Tako ga naziva i Europski sud u predmetu *Delcourt* protiv Belgije (33:175).

Treba naglasiti da pravično suđenje pretpostavlja stabilan demokratski pravni sustav,¹¹ ali i potrebno stručno pravničko znanje sudaca, za što je opet neophodno njihovo neprekidno stručno usavršavanje. U tome pogledu stanje stvari u našoj zemlji ne zadovoljava.

Prije svega, za naš su pravni sustav karakteristične stalne nerazborite promjene. Kako je rekao akademik Jakša Barbić «...previše dugo razdoblje eksperimentiranja, vrludanja i trošenja beskrajne energije u uvođenje i «daljnji razvoj» stručno sumljivih novina, što je zapravo negacija postupnog i razumnog razvitka pravnog sustava.» Nema ni postojanog daljnjeg obrazovanja i stručnog usavršavanja sudaca. Pravnička struka je, poput mnogih drugih struka, ili nešto što se uvijek iznova poboljšava, unapređuje, ili postaje gotovo ništa. Stručni skupovi, s vremena na vrijeme, nisu dostatni. Pravna se književnost dovoljno ne koristi. Česte krupne promjene u pravnom sustavu pravodobno ne prate nova izdanja pravne literature.

Sve u svemu, suci umjesto da sustavno dograđuju i razvijaju svoja stručna znanja u sređenom i stabilnom pravnom sustavu, moraju se, prepušteni sami sebi, snalaziti i brzo prilagođavati novim zaokretima i uvijek novim pravnim rješenjima.

Zbog članstva u Europskoj uniji od god. 2003. ostvarene su značajne reforme našeg pravnog sustava. Riječ je o brojnim i važnim zahvatima u naše nacionalno pravo s ciljem da pravna rješenja u odnosnom dijelu budu usklađena na području cijele Europske unije, što je neophodno za postizanje pravne sigurnosti na tome području.

Suci, koji primjenjuju novo pravo, pored nacionalnog prava, moraju primjenjivati i izvore europskog prava, a posebno i odluke Europskog suda koji je mjerodavan za tumačenje konvencijskog prava. Stoga se moraju koristiti dostupnim bazama podataka o rečenom pravu, posebno o odlukama Europskog suda.¹² O tome kako se ova korjenita promjena u primjeni prava ostvaruje u našoj sudskoj praksi iznosila je ovih dana predsjednica Ustavnog suda RH profesorica Omejec. Ona kaže: «Ustavni sud ne donosi nijednu odluku, a da prethodno ne prouči mjerodavnu praksu Europskog suda. On je dosljedno primjenjuje već godinama. Nažalost, domaći sudovi to još uvijek ne čine. Time izravno krše međunarodne obveze koje smo preuzeli ratifikacijom Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Bojim se i pomisliti u kakvom bi položaju bila Hrvatska pred Europskim sudom da nije Ustavnog suda, i po broju predmeta i po broju

---

¹¹ Pravni sustav se u teoriji prava definira kao skup pravnih normi raspoređenih po pravnoj snazi (ustav, zakoni, podzakonski akti) – to je tzv. vertikalni pravni sustav koji polazi od podjele pravnih normi na stupnjeve, više i niže. No pravni sustav se određuje i kao skup pravnih normi svrstanih po srodnosti materije koju uređuju (materija ustavnog, kaznenog, građanskog, upravnog i drugih grana prava) – ovdje je riječ o tzv. horizontalnom pravnom sustavu. Svojstva pravnog sustava kao cjeline čine strukturu prava. Usp. Vrban, cit. djelo, str. 375., 376., 423.

¹² V. pobliže Bauer, P., Pravo Europske unije i njegov utjecaj na sudsku praksu nakon pristupanja Zajednici, XVIII. savjetovanje Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i prakse, Opatija, 2003., str. 283. – 316.

povreda ljudskih prava. Ustavni sud pokušava «spašavati» stvari koliko god je to moguće, vraća predmete na ponovni postupak sudovima, objašnjava im europske pravne standarde koji se moraju primijeniti, ali stalno nailazi na nerazumijevanje, otpore i kritike, i pravosuđa, i politike, i medija, i javnosti.¹³

Valja, međutim, reći da su u novije vrijeme ostvareni određeni pomaci nabolje u dodatnom obrazovanju sudaca putem Pravosudne akademije. Tome pridonose odredbe Zakona o sudovima prema kojima je sudac dužan stalno se stručno usavršavati i sudjelovati u programima obrazovanja i usavršavanja Pravosudne akademije, te je suglasno tome dužan odazvati se njezinu pozivu da sudjeluje kao polaznik u programima stručnog usavršavanja.¹⁴

Ranije već navedeni Kodeks sudačke etike iz 2006. godine ne govori o pravičnosti kao etičkom načelu, nego o ustavnosti i zakonitosti, te jednakosti koja uključuje i jednako postupanje prema svim sudionicima postupka što je, prema ranije iznesenom, zapravo isto što i tzv. proceduralna (ili zakonska ili formalna) pravičnost.

II.3. Pravo na suđenje u razumnom roku

Pravo na suđenje u razumnom roku objašnjava se shvaćanjem da je «zakašnjela pravda uskraćena pravda», a «prebrzo suđenje maćeha pravdi». Pripada svakom sudioniku sudskog postupka u kojem se odlučuje o njegovu pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo. To pravo jest pravni standard čiji sadržaj služeći se kazuistikom određuju sudovi. Razumni je rok vrijeme u kojem treba meritorno okončati postupak. Nakon razmatranja judikature Europskog suda može se reći da se razumni rok određuje prema sljedećim kriterijima: a) složenost pravnih i/ili činjeničnih pitanja konkretnog slučaja; b) ponašanje podnositelja zahtjeva tijekom postupka tj. je li on svojim ponašanjem (tzv. procesne sabotaje) pridonio predugom trajanju postupka; c) važnost predmeta spora za podnositelja zahtjeva; te d) postupanje suda pred kojim se vodi postupak, tj. je li sud postupao s dužnom revnošću i je li vrijeme neaktivnosti bilo neopravdano i prekomjerno.

Ustavna tužba podnesena na temelju članka 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH bila je jedino domaće pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku sve do stupanja na snagu Zakona o sudovima iz 2005. godine. Tim je zakonom u naš pavni poredak uvedeno još jedno pravno sredstvo – zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, pobliže normirano u člancima 27. i 28. Zahtjev se podnosi neposredno višem sudu od onog suda pred kojim je u tijeku postupak zbog čije prekomjerne duljine stranka traži zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Postupak je hitan. Neposredno viši sud je dužan u roku od šest mjeseci odlučiti o zahtjevu. Ako sud utvrdi da je zahtjev opravdan, odredit će rok u kojem se mora okončati postupak, te odrediti primjerenu naknadu podnositelju zahtjeva koja se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana

---

¹³ U tjedniku Aktual, br. 28. od 13. prosinca 2011., str. 20.

¹⁴ V. čl. 96. Zakona o sudovima.

podnošenja zahtjeva za isplatu. Protiv prvostupanjskog rješenja o zahtjevu može se podnijeti žalba Vrhovnom sudu RH. Ako je pred Europskim sudom pokrenut postupak za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i ovaj je sud zatražio podatke o pojedinom predmetu, sud pred kojim je u tijeku postupak dužan je o zahtjevu Europskog suda obavijestiti predsjednika suda u kojem se postupak vodi, predsjednika neposredno višeg suda i Ministarstvo pravosuđa.

Prva presuda Europskog suda u kojoj je utvrđena povreda Konvencije od strane RH datira iz god. 2001., a odnosi se upravo na povredu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁵

Europski je sud, u presudi Počuča protiv Hrvatske od god. 2006.¹⁶ utvrdio da ustavna tužba nije učinkovito pravno sredstvo u odnosu na duljinu upravnog postupka i upravnog spora zajedno jer se u ustavnosudskom postupku ne razmatra duljina upravnog postupka, dakle ne razmatraju se svi stadiji postupka, odnosno njegovo ukupno trajanje. Nakon toga, Ustavni je sud RH ocijenio da sredstva pravne zaštite protiv šutnje uprave vrlo često nisu djelotvorna za ubrzanje upravnih postupaka, na što pokazuje upravna praksa u RH, stoga je ranije pravno stajalište Ustavnog suda o tom pitanju promijenjeno.¹⁷ U novom pravnom stajalištu Ustavni je sud istaknuo da se i neaktivnošću, odnosno neučinkovitošću tijela državne uprave, drugih državnih tijela i pravnih osoba s javnim ovlastima, kad u upravnim stvarima odlučuju o pravima, obvezama ili pravnim interesima stranaka u upravnom postupku, promatranom zajedno s trajanjem započetog upravnog spora, može doći do povrede članka 29. stavka 1. Ustava RH i članka 6. stavka 1. Konvencije u dijelu koji se odnosi na razumnu duljinu odlučivanja o pravima i obvezama stranaka. Trajanje samog upravnog spora pred Upravnim sudom RH, naime, ne pokazuje stvarno trajanje «spornog» razdoblja odlučivanja o konkretnoj upravnoj stvari.¹⁸

Izneseno je dobar primjer usklađivanja prakse Ustavnog suda RH sa stajalištima Europskog suda glede zaštite prava na suđenje u razumnom roku u upravnim stvarima.¹⁹

Treba napomenuti da nerazumno trajanje postupaka u kojima se odlučuje o nečijem pravu ili obvezi ne dovodi samo do povrede prava na pošteno suđenje, već može imati za posljedicu i povredu nekog drugog (materijalnog) ljudskog prava. Takav zaključak može se izvesti iz onih presuda Europskog suda u kojima je uslijed nerazumne duljine trajanja domaćih postupaka utvrđena supstantivna povreda Konvencije kao primjerice povreda prava na poštivanje privatnog života

---

¹⁵ Presuda Rajak protiv Hrvatske (zahtjev br. 49706/99) od 28. lipnja 2001.

¹⁶ Presuda Počuča protiv Hrvatske (zahtjev br. 22457/02) od 29. lipnja 2006.

¹⁷ Odlukom broj: U-III A-4882/2005 od 20. lipnja 2007.

¹⁸ Novije odluke suglasno navedenom su primjerice odluka broj: U-III V s-664/2007 od 11. ožujka 2009. i odluka broj: U-III V s-4242/2007 od 20. travnja 2009.

¹⁹ Za utjecaj presuda Europskog suda na odluke Ustavnog suda RH v.: Potočnjak, Željko, Pravo na sud, pristup sudu i suđenje u razumnom roku u slučaju intervencije zakonodavca u sudske postupke u tijeku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, br. 2/2004., str. 823. – 853.

u presudi Mikulić protiv Hrvatske od god. 2001. ili povreda prava na dom u presudi Cvijetić protiv Hrvatske od god. 2004. i presudi Pibernik protiv Hrvatske od god. 2004. ili povreda prava vlasništva u presudi Lukavica protiv Hrvatske od god. 2007.²⁰

Na pitanje sadrži li domaći Kodeks sudačke etike tekst u kojem dolazi do izražaja sudačka dužnost glede prava na suđenje u razumnom roku kao važnog aspekta poštenog suđenja, odgovor je – ne sadrži. Stoga bi tekst iz Kodeksa pod 9. Odgovornost, stavak 2., trebalo brisati i, polazeći od već navedenih mjerila prema kojima Europski sud i Ustavni sud RH utvrđuju je li u određenom slučaju došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku, ponuditi odgovarajući novi tekst (v. dalje pod III.7.)

III. ZAKLJUČAK

Na temelju dosad iznesenog kao zaključak možemo sažeti sljedeće:

1. Pravo na pošteno suđenje, te najvažniji aspekti toga prava – pravo na neovisni i nepristrani sud, pravo na pravično suđenje, te pravo na suđenje u razumnom roku, zajamčeni su Konvencijom (članak 6.) i Ustavom RH (članka 29.).

2. Uvjeti za ostvarivanje poštenog suđenja su stabilan i sređen pravni sustav, znanje sudaca o domaćem i europskom pravu uključivo i odluke Europskog suda, te kontinuirano stručno usavršavanje sudaca.

3. Suglasno praksi Europskog suda i Ustavnog suda RH, pravo na pošteno suđenje odnosi se i na upravne sudove, a u RH tim više što su upravni sudovi sastavni dio sudbene vlasti.

4. Ustavni sud RH je uskladio svoje odluke sa shvaćanjem Europskog suda da «trajanje» postupka obuhvaća ukupno vrijeme rješavanja konkretne upravne stvari, dakle kako «trajanja» upravnog spora, tako i «trajanja» upravnog postupka koji mu je prethodio.

5. Pošteno suđenje i spomenuti (pod 1.) njegovi bitni aspekti su temelj sudačke etike, te kao takvi moraju imati rang etičkih načela u obavljanju sudačke dužnosti.

6. Domaći Kodeks sudačke etike izričito navodi kao etičko načelo u obavljanju sudačke dužnosti neovisnost i nepristranost. Kodeks ne određuje pravičnost u obavljanju suđenja kao etičko načelo, nego ustavnost i zakonitost, te jednakost postupanja prema svim sudionicima postupka, što je zapravo isto što i tzv. proceduralna ili zakonska ili formalna pravičnost.

7. Rješavanje predmeta u razumnom roku, kao sudačka dužnost, ne samo da nema rang etičkog načela, nego se u Kodeksu sudačke etike razumni rok ni ne

---

²⁰ Presuda Mikulić protiv Hrvatske (zahtjev br. 52634/99) od 20. prosinca 2001., presuda Cvijetić protiv Hrvatske (zahtjev br. 71549/01) od 26. veljače 2004., presuda Pibernik protiv Hrvatske (zahtjev br. 75139/01) od 4. ožujka 2004., te presuda Lukavica protiv Hrvatske (zahtjev br. 39810/04) od 5. srpnja 2007.

spominje. Stoga bi postojeći tekst Kodeksa (pod 9. Odgovornost): «Sudac je dužan paziti da u njegovu radu na pojedinim predmetima nema nepotrebnog zastoja te je dužan u najkraćem mogućem roku provesti postupak u kojem odlučuje», trebalo na odgovarajućem mjestu zamijeniti novim tekstom koji, kao etičko načelo, glasi: «Sudac je dužan završiti postupak u razumnom roku, uzimajući u obzir okolnosti konkretnog slučaja, njegovu složenost (činjeničnu i/ili pravnu), ponašanje stranke i/ili njenog pravnog zastupnika, te važnost predmeta spora za stranku».

FAIR TRIAL AS THE FOUNDATION FOR COURT ETHICS

After introductory commentary wherein, among other things, it is stated that the conventional right to fair trial is also applicable to administrative courts which in the Republic of Croatia are a constituent part of judicial power, the author discusses the most important aspects of the right to fair trial, that is, the right to independent and impartial trial, right to just legal proceedings and the right to trial within a reasonable time frame. Also analysed is the competent practice of the European Court for Human Rights and the practice of the Constitutional Court of the Republic of Croatia. Further discussed are the conditions necessary for achieving fair trial. Certain amendments to the national Code of Judicial Ethics are proposed in order for it to consist of, like ethical principles, all the above mentioned aspects of the right to fair trial.

Key words: *fair trial, ethics, just legal proceedings, reasonable time frame*